

IMANTS ZIEDONIS

LĀČU PASAKA

MĀKSLINIECE AIJA ZĪLE

Bilžu grāmatu sērija BITĪTE

IMANTS ZIEDONIS

LĀČU
PASA
KA

IZDEVNIECĪBA «LIESMA» RĪGA 1976

Veltīju savai sievai
lāču turētājai — Auķim

Lāču mātei katru pavasari dzima lācēni un šopavasār piedzima trīs: Ogu Lācis, Mušu Lācis un Medus Lācis.

Ogu Lācis bija mātei vismīļākais, viņš bija vismierīgākais, vispaklausīgākais bērns pasaulē. Viņš nekur nelēca, neskrēja, nejandelējās, viņš tikai sēdēja un ēda ogas. Melleņu laikā viņam dibens bija melni raibs ogās nosēdēts — jo viņš reizēm bija tūlīgs lācis, tik tūlīgs un ēdelīgs, ka pieēdies sēdēja mellenēs un mānīja, lai ogas pašas nāk klāt:

Lai dzīvo ogas,

u - rā!

Kas nāk manā vē-

de - rā!

„Mušu Lācis,” teica Lāciene, „ir mans dullais bērns.” Un tiešām — nebija vēl redzēts neviens lācis, kas tā dzītos pēc mušām. Viņš tām skrēja pakaļ cauru dienu. Viņš rēja uz mušām, lēca gaisā, krita atpakaļ, vienreiz izmežģīja, atpakaļ krizdams, astes strupuli, nekas nelīdzēja, skrēja atkal. Deva viņam ēst visu — ogas, medu, saldējumu, vafeles — nekas nelīdzēja, viņam garšoja tikai mušas. Viņš pats lielījās: es esmu mušu mednieks. Viņš pazina

mušu pēdas, zināja mušu dziesmas, saoda mušu smakas. Viņš tikai paskatījās logu rūtī un pēc pēdām tūdaļ sazīmēja, kādas mušas te gājušas: cukurmušas, gaļasmušas vai lampiņmušas. Lampiņmušas gan parasti tupēja uz lampiņām vai lampiņu abažūriem. Bet vakaros pa logu uz lampiņām skrēja arī sēņu mušas, govju mušas un naktsmušas. Un Mušu Lācis visas tās prata atšķirt, pazina viņu pēdas un dziedāšanu. Logu mušas dziedāja vairāk caur degunu, tām bija, logā sitoties, salauzīti deguni, zaļo mušu dziesma bija pelēkzaļa kā pelējums pāri zaptei, bet griestu mušām dziesmas arī visas skanēja otrādi, kājām gaisā. Dziesmā vārdi „Mēs esam griestu mušas” skanēja: „Sašum utseirg mase sēm.” Vienīgi dziesmiņa „Alus ari ira sula” bija arī otrādi, no otra gala saprotama.

Medus Lācis bija salds un kārs. Viņš bija tik kārs, ka cukura viņam nekad nepietika. Kafijas krūzītē brokastīs viņš cukuru bēra tikmēr, kamēr visa kafija izlija un krūzīte bija pilna ar cukuru. Tad viņš priecājās un teica, ka tā tik esot kafija! Tik gardu kafiju viņš katru stundiņu varot dzert! Bet, kad neļāva viņam tā cukuroties, tad viņš

izdomāja citas viltības. Vakaros, kad visi beidza tēju dzert, viņš izmanījās, nevienam nemanot, ielīst cukurtraukā. Vāciņš pār galvu — un paliek tur visu nakti. Visi izmeklējas — Medus Lāča nav. Bet Medus Lācis ēd visu nakti.

No rīta visi dzer kafiju. Mušu Lācis — kā bāž cukurtraukā karotīti — nē! — klieudz cukurtraukā. Izbāž galvu Medus Lācis, pats ārā netiek. Tā pieēdies, tā pieresnojies, ka ārā netiek.

Nācās sasist cukurtrauku, un Lāču māte pēc tam aizliedza Medus Lācim cukurtraukā līst un vispār nevienā traukā — ne kanniņās, ne termosos, ne pudelēs!

Vienreiz Medus Lācis bija ielīpis grāmatā, griebējis lasīt, bet grāmatas vāki aizkrituši ciet un Medus Lāci saspieduši plakanu kā novelkamo bildīti. Māte ilgi nevarēja lācēnu dabūt nost, vajadzēja turēt grāmatas lapu virs katla garaiņos, kamēr Medus Lācis atlipa kā pastmarka. Bet pavisam plakans. Lāciene ielēja dēliņā piecus litrus medus, un tikai tad Medus Lācis kļuva atkal apaļš, salds un dzīvs.

Medus Lācis bija ļoti mīlīgs un salds. Viņš bija

tik salds, ka tuvas un tālas lācenītes gribēja ar viņu draudzēties: laizīja viņa purneli un teica, ka tas esot garšīgs kā saldējums, kā piena kokteilis.

Medus Lācis pats zināja, ka viņš ir salds. Kad citu saldumu nebija, viņš reizēm laizīja pats savu ķepu. Viņš varēja dienām sēdēt un sūkāt savu ķepu. Citi lāči teica, ka viņš esot pašmīlīgs. „Pašmīlīgais ķeplaiža,” viņi teica. Medus Lācis zināja, ka viņiem nevienam tik saldas ķepas nav, bet, negribēdams tik pašmīlīgs būt, kā par viņu tur runā, Medus Lācis izbāza īkšķi starp diviem pirkstiem un zīda savu īkšķi. — Vai tu atkal jau zīd savu ķepu, pašmīlīgais Ķeplaiži? — viņam prasīja.

— Nē, es rādu savam vēderam pigu, — gudri atbildēja Medus Lācis.

— Ēd taču arī gaļu vai kaut ko citu! — viņam teica citi lāči. — Citādi tu kļūsi tik salds, ka tevi kāds pavārs uzrullēs vēl uz kūkām... Vai noķers tevi cukurstandziņas, tad tu redzēsi! Sakniebs tevi gabalos!

— Un peldēties arī tu nevari iet. Ja tu iekritīsi ūdenī, izkusīsi kā cukurgrauds!

Bet tur nu nekā nevarēja darīt. Medus Lācis bija

nolemts medus un cukura dzīvei, gaļas dzīve viņam nepatika. Kad citi mala gaļu — viņš gaļasmašīnā bēra cukurgraudus. Visas lācenītes viņš sauca par Konfektēm, tas bija visskaistākais vārds, kādā viņš kādu dēvēja. Viņš teica: „Mīļā Konfekte, tu ar tām pūkainām ausīm...” — vai: „Mīļā Konfekte ar riekstiem un zilo banti, vai tev nav mājās kāds kuģis ar sīrupu?” Viņam nepietika ar bundžiņu, viņš vienmēr gaidīja veselu sīrupa kuģi.

Mazā Dacīte bija sakrājusi konfekšu papīriņus veselu kolekciju, vairākas burtnīcas. Medus Lācis vienreiz pieticis pie kolekcijas, lasa: kon-fek-te. Šo-ko-lā-des kon-fek-te. Kon-fek-te.

Ja konfekte, tad jāēd nost! Tik gudrs viņš nu bija! Bet neiedomājās, ka uzraksts jau vēl nav pati konfekte. Tā apēda viņš visus papīriņus. Dacīte vairākas dienas raudāja. Medus Lācim kā par sodu aizdambējās no papīriem vēders; nācās vēderu skalot ar ziepjūdeni. No tās reizes Medus Lācis neēda nevienus uzrakstus, arī tad ne, ja vārds bija izliets tieši no šokolādes, — vienmēr kasīja nost.

Tā dzīvoja Lāču māte ar saviem lācēniem priecīga un laimīga. Medus Lācis medojās, Ogu Lācis ogojās un Mušu Lācis mušojās. Lāciene jau domāja: šie kļūst lieli, vajadzētu vēl kādu lācēnu. Varbūt tas būtu Klimpiņlācis, tad viņš varētu klimpoties.

Bet Lāču māte saslima un nomira. Lācēni palika bāreņos. Kādu laiku Mežs nezināja, ko ar viņiem darīt, jā — lācēni vēl mazi, tāpat vakarā vajadzēja iztīrīt ar putekļsūcēju, midzināt, no rīta celt augšā (lāči ir lieli miega mices) un dienās pieskatīt, lai nepārmedojas, nepārogojas un nepārmušojas. Nolēma atdot lācēnus audzināšanā.

Pirmo atdeva Mušu Lāci. Atdeva Pārtikas rūpniecības ministrijai, jo tās pārziņā ir kūku fabrikas un desu fabrikas, siera rūpnīcas un pienotavas.

Lācis tur tik labi strādāja, ka pilnībā nosargāja desu fabriku no mušām un jau pirmajā mēnesī apsita 283 miljoni 486 tūkstoši 234 mušas. Viņš bija tik izdevīgs (izdevīgāks par aerosoliem un arī veselībai nekaitīgs), ka drīz „Rīgas Balsī” parādījās paziņojums:

„Pieņem darbā mušulāčus cīņai ar mušām. Ir kopgalds un kopmītnes. Izsniedz bezmaksas

mušupletnes. Izcilākie mušulāči saņem prēmijas. Pieteikties Pārtikas rūpn. min. no 8⁰⁰ — 16⁰⁰. Kvalifikācijas celšanai tiks rīkoti mušulāču kursi, kurus vadīs Mušu Lācis I."

Tālāk par Mušu Lāci neesmu painteresējies. Tikai vienmēr, kad, dienvidu guļot, man kož mušas un es tās ķeru un nevaru noķert, es atceros viņu un domāju: „Diez vai tur pieteicās kāds mušulāču kursos vai nepieteicās?"

Medus Lāci Mežs atdeva Auķim. Viņa atnāca mežā, kad Medus Lācis bija nogāzies no koka, izmežģījis ķepu un nevarēja pāiet. Bet nogāzās no koka viņš sekojoši: kad uzlīda kokā pie cauruma, kur bites skrēja iekšā un ārā, izrādījās, ka caurumam priekšā aizkārts zarā piesiets tāds savu metru pagars klucis. — Kur tāds te gadījies! — norūca Medus Lācis un pagrūda kluci sāņus. — Oho! Diezgan pasmagš! — Bet pasmagais palidoja sāņus un, virvē pakāries, nāca atpakaļ. — Kauna nav! — jau dusmīgi ierūcās Medus Lācis un grūda kluci prom no visa spēka. Bet klucis, no visa spēka prom aizlidojis, no visa spēka nāca atpakaļ un iebelza Medus Lācim pa ribām tā, ka elpa aizrāvās.

Lācis rēkdams grūda prom — klucis šņākdams nāca atpakaļ. Vēl stiprāk prom — vēl stiprāk atpakaļ! Lācis sāka piekust, bet klucis nepiekusa. Un klucis lāci pievārēja, iebelza, un lācis piekūsis novēlās. Tātad: Medus Lācis gulēja pie ozola zemē izmežģītu ķepu, Auķis lūdza, lai lāci atdod viņai, viņai esot 39 lāči, un Medus Lācis tur būšot tikpat kā pie savējiem. Mežs vakar lāci atdeva. Ko viņš tagad tur dara, to prasiet Auķim. Adrese: Rīgā, Veidenbauma ielā 41/43, dzīv. 39.

Visgrūtāk izvēlēties patēvu vai pamāti bija Ogu Lācim, jo — kur gan ir tik daudz ogu kā vasarā mežā? Bet rudenos un pavasaros, un ziemā?

Atdeva Lāci Zāļu Vecītei. Netālu no tirgus vār-
tiem ir Vecītes galds, pilns ar zāļu buntītēm,
saknītēm un tējiņām. Vecīņa ir veca un maza.
Ziemā viņa tinas lakatu lakatos, tik un tā sals
izsalst viņai cauri. Aukstākajos mēnešos aiz galda
tējiņas viņas vietā pārdod lācis, vilna viņam bieza,
un sals tajā sapinas kā lapsene. Vecīņa guļ mājās
un lasa žurnālu „Veselība”, bet lācim patīk būt
par pārdevēju, viņam patīk skatīties, kā cilvēki
iet garām, kā viņi berzē degunus un ausis sala

rītos, kādi cilvēkiem skaisti cimdi uz ķepām un apaļi velteņi kājās. Gandrīz kā lāči, domā Ogu Lācis, tikai smieklīgāki. Kad viņi nopērk tādu mazu buntīti vērmelišu, lācim smiekli vien nāk. Lācis tādu buntīti pa vienu nāsi iešņauc iekšā, pa otru izšņauda laukā. Kad lācim sāp vēders, tad viņš apēd septiņus kilogramus vērmeļu, bet šie, cilvēki, iedzer puskrūzīti — un jau pietiek, un jau viebjas!

Cilvēki ir smieklīgi vārgi. Te jau tirgū var redzēt, cik viņi nopērk ēšanai un cik viņi prot strādāt! Šitās pat dzērvēnes. Viņi nopērk puslitriņu un to pašu ēd viebdamies. Lācis var dzērvēnes ēst litriem, tikai večiņai tik daudz dzērveņu nav, tāpēc lācis katru vasaru ies palīdzēs večiņai ogas lasīt. Ķepas lācim kā ogu lasāmā mašīna — ar tādiem nagiem — kāš tikai caur melleņu vai brūkleņu mētrām un ber grozā. Večiņai patīk, ka viņai tāds strādīgs lācis, viņa šoziem to baro ar kaltētām pīlādžu, melleņu un paegļu ogām. Trūcīga barība, bet lāči ziemā jau daudz neēd. Dažreiz lācim gan iekārojas kaut kas sulīgāks, tad viņš palīdz izkraut veikalā preci un dabū par darbu kādu kasti ar

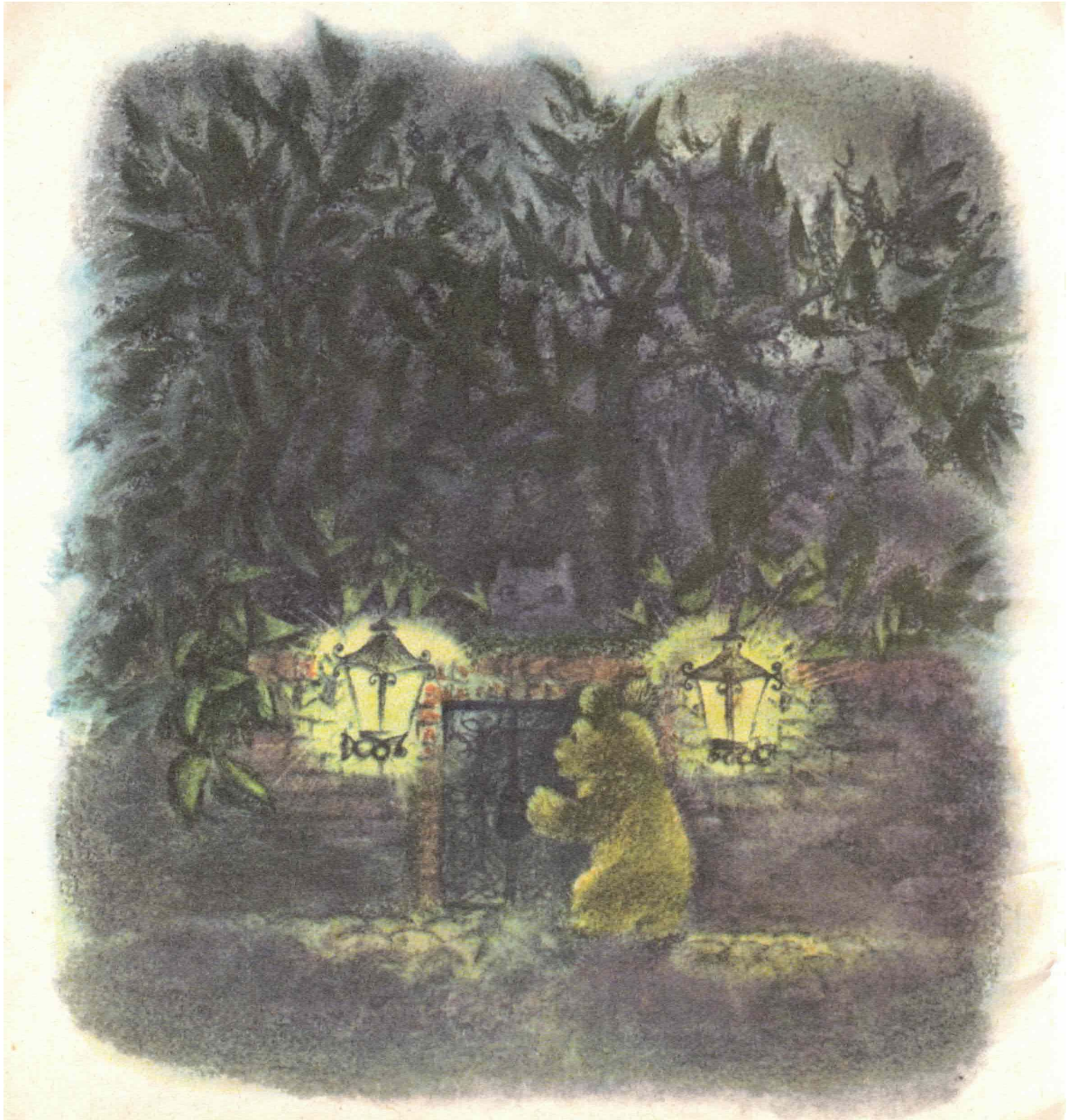
žāvētām plūmēm. Plūmes lācis sauca par kurkuļogām. „Tās žāvētās kurkuļogas,” viņš teica un pirmo kastīti ar nopelnītajām kaltētajām plūmēm iebēra mājā maziņā vanniņā ūdenī. Plūmes sāka briest un otrā dienā jau bija pilnīgas un apaļas. Lācis tikai priecājās: „Drīz būs varžogas!”

— Kādas varžogas? — pukojās Vecīte par lāča dīvainībām.

— Nu, no maziem kurkuļiem taču izaug lielas vārdes. Vai tad no kurkuļogām nevar izaugt vēl lielākas varžogas? — Lācis taisnojās.

Palīdzot izkraut mašīnas, lācim kļuva pavisam skaidrs, cik tie cilvēki maz strādā un maz ēd. Tādu mašīnu ar kastēm lācis viens pats varēja izkraut viens un divi. Viņš vislabāk būtu tādu mašīnu iegāzis uzreiz veikalā iekšā, izņēmuši tikai lielos skatlogus — un — hop! — mašīnu aiz malas, paceļ un iegāž veikalā iekšā, padauza šai pa dibenu un atgāž atpakaļ. Viens divi — un veikals pilns ar visādiem sieriem, desām un apelsīniem. Bet cilvēki tā ne — viņi pilnīgi niekojas, nes pa kastītei un to pašu nes stenēdami. Lācim patika nest smagumus, tad viņš jutās īsts lācis. Visu dienu

nostāvējis tirgū pie zālīšu buntītēm, viņam vakaros ķepas niezēt niezēja kaut ko smagu padarīt. Tad viņš pastaigājās tāpat pa pilsētu un skatījās, vai nevar kādam ko palīdzēt. Ja ielas malā stāvēja sabojājusies mašīna, lācis labprāt to aizstūma līdz garāžai, bet naudu par palīdzību neņēma. „Ja nu kādu zemeni vasarā,” viņš teica. „Vai labāk aprikozi, tādu pūkainu. Es tur tirgū pārdodu zālītes, es tur arī ēdu. Es esmu Ogu Lācis, bet aprikozes es neesmu vēl ēdis,” un aplaizījās.

Ļoti bieži brīvajā laikā lāci varēja satikt Pionieru pils Skulptūru dārzā. Mākslinieki te rīkoja izstādes, atnest un izvietot akmeni vai dzelzī kaltās skulptūras nebija nieka lieta. Lācis vienmēr tādās reizēs bija klāt un palīdzēja. Sevišķi kopš tās reizes, kad viena tēlniece bija atvedusi akmens lācīti. Ogu Lācis nesa un notupināja to dārzā tik saudzīgi, it kā tas būtu no kristāla, nevis no akmens.

Bet vakarā, kad visi gāja mājā un skulptūras atstāja dārzā, Ogu Lācis vēl pinās ap akmens lāci, negāja prom un žēlīgi kaut ko murmulēja-burbulēja.

— Vai nevar ņemt līdz, — viņš rūca un rādīja ar ķepu uz akmens lāci. — Es rīt atnesīšu atpakaļ.

— Nevar, — viņam teica.

— Tad es palikšu tepat, — teica Ogu Lācis.

— Nevar, nevar. Tas ir mākslas lācis, bet tu esi īstais lācis. Viņam te jāpaliek. Rīt sākas izstāde. — Un sargs slēdza vārtus ciet.

— Bet viņš taču ir mūsējais — mēs taču abi esam lāči! — Ogu Lācis nesaprata.

Bet sargs slēdza vārtus ciet. Ogu Lācis vēl pasēdēja pie vārtniem un tad bēdīgs gāja mājā. Viņš vēl nezināja, ka pilsētā ir vēl arī visādi citādi lāči, kurus nosauca pēc citām pazīmēm, ne tikai pēc tā vien, ko viņi ēda. Tā, piemēram, plīša lāči, sintētiskie lāči, parka lāči un Zooloģiskā parka lāči. Ledusskapī varbūt mitinās mazie leduslāciņi. Pilsētā bija vairāk lāču, nekā varēja iedomāties. Un ar tiem vēl Ogu Lācis nebija sapazinies. Kad viņi sapazinās, tad dzīvot kļuva vēl interesantāk. Bet tā jau ir atkal cita pasaka.

42 kap.

Серия «Пчелка»

Имант Янович Зиедонис

МЕДВЕЖЬЯ СКАЗКА

Издательство «Лиезма» Рига 1976

Художник Айя Зиле

На латышском языке

Imants Jāņa d. Ziedonis

LĀČU PASAKA

Redaktore A. Sprīvule. Māksl. redaktors H. Purviņš. Tehn. redaktore I. Klotiņa. Korektore J. Silīte. Nodota salikšanai 1975. g. 9. jūlijā. Parakstīta iespiešanai 1976. g. 19. maijā. Ofseta papīrs 120 g, formāts 84×90/16. 1,5 fiz. iespiedl.; 2,1 uzsk. iespiedl.; 3,29 izdevn. l. Metiens 100 000 eks. Maksā 42 kap. Izdevniecība «Liesma» Rīgā, Padomju bulv. 24. Izdevn. Nr. 73/27598B-333. Iespiesta Latvijas PSR Ministru Padomes Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas Rīgas Paraugtipogrāfijā Rīgā, Vienības gatvē 11. Pasūt. Nr. 398.

L2

Zi 084

© «Liesma», 1976

Z 70801—73
M801(11)—76 339—76